

Katarzyna Boratyńska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

OBCIĄŻENIA PODATKOWE A KONKURENCYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW AGROBIZNESU PO WSTĄPIENIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ

1. Wstęp

Celem opracowania było porównanie wysokości obciążeń podatkowych produkcji i sprzedaży piwa w Polsce i pozostałych krajach Unii Europejskiej oraz przedstawienie ich wpływu na konkurencyjność browarów. Autorka skupiła się wyłącznie na analizie wysokości podatków pośrednich (podatku od wartości dodanej – VAT oraz akcyzy na piwo) pomijając, ze względu na ograniczoną objętość referatu, kwestie związane z podatkiem dochodowym od osób prawnych. W artykule wykorzystano literaturę krajową i zagraniczną, dane Związku Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego „Browary Polskie” oraz Ministerstwa Finansów.

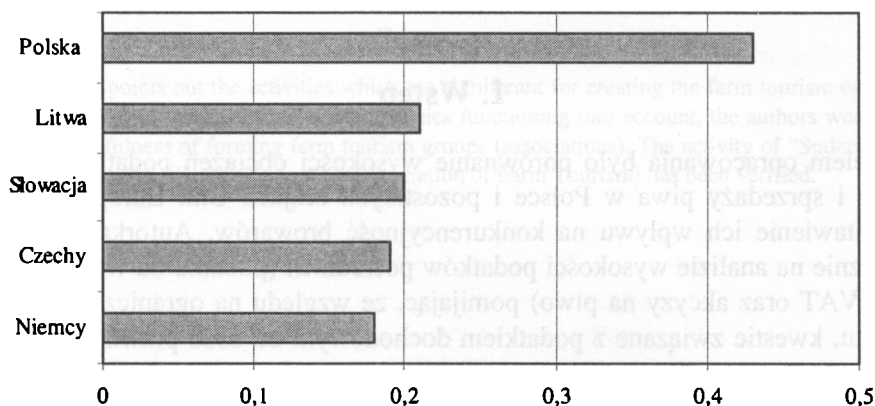
Przedstawiciele Związku Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego „Browary Polskie” prognozowali, iż po przystąpieniu Polski do UE konkurencyjność branży piwowarskiej może się w znacznym stopniu pogorszyć ze względu na rozbieżności w wysokości obciążeń podatkowych pomiędzy Polską a krajami sąsiednimi. Poszerzenie UE i zniesienie granic mogło spowodować import piwa głównie z Czech, Słowacji i Niemiec. Kraje te (szczególnie Niemcy) charakteryzują się nadprodukcją piwa, a niższe obciążenia fiskalne powodują jego atrakcyjność cenową.

2. Polityka fiskalna państwa w odniesieniu do przedsiębiorstw piwowarskich

Polskie piwo jest obciążone akcyzą i podatkiem VAT, które w 2004 r. stanowiły prawie 60% jego ceny. Akcyza wyniosła 22,5 euro/hl, podczas gdy np. w Niemczech 9,0, w Czechach 9,6, Słowacji 8,9, na Litwie 10,35 euro/hl. Wyższe stawki

miała tylko Austria, gdzie akcyza wyniosła 25 euro/hl. Akcyza w przeliczeniu na półlitrową butelkę piwa była ponad 2 razy wyższa w Polsce w porównaniu do Litwy, Słowacji, Czech czy Niemiec (rys. 1). Kierownictwo browarów działających w Polsce postulowało, aby w 2004 r. akcyza zmniejszyła się o 30%. Obciążenia fiskalne branży piwowarskiej w 1999 r. wyniosły blisko 3,4 mld zł, co stanowiło ponad 59% przychodów tego sektora. Podwyżka akcyzy jest szczególnie niekorzystna dla browarnictwa, gdyż stanowi ona blisko 44% wartości ogółu podatków płaconych przez tę branżę, natomiast podatek VAT 49% [Okrzesik 2000].

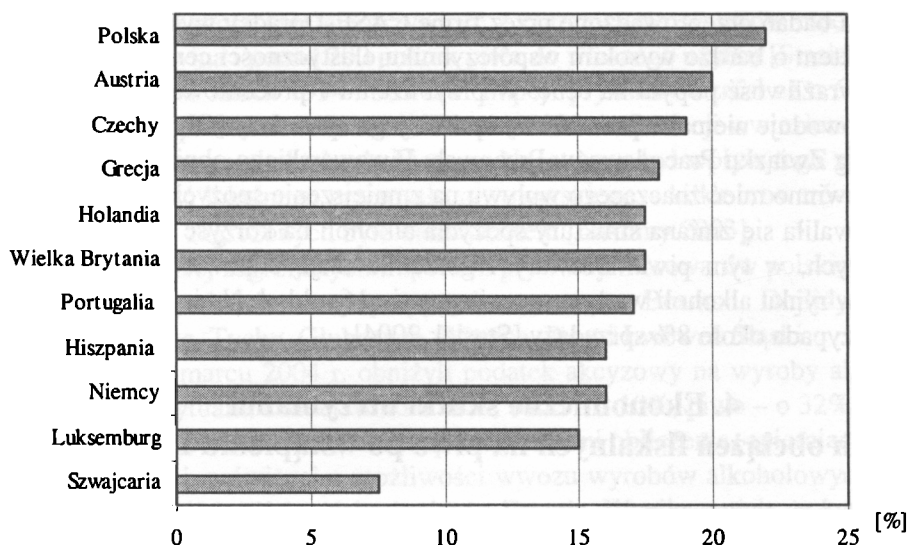
W roku 2004 podwyższona akcyza przyniosła budżetowi ponad 2,4 mld zł wpływów, jednakże przyczyniła się do zahamowania wzrostu konsumpcji i sprzedaży piwa, gdyż część kosztów producenci przerzucili na klientów. Według szacunków za 2005 r. przedsiębiorstwa piwowarskie wpłaciły do budżetu państwa akcyzę w wysokości 2,5 mld zł. Doliczając VAT, CIT i podatki lokalne, w sumie browary zasiliły budżet kwotą 6 mld zł [Pękło 30 mln... 2006].

Rys. 1. Akcyza w przeliczeniu na półlitrową butelkę piwa (w zł)

Źródło: [Okrzesik 2003].

Podatek VAT na piwo w Polsce wynosił 22% i był znacznie wyższy niż np. w Czechach, Niemczech, Hiszpanii, Luksemburgu czy Szwajcarii (rys. 2). Powoduje to znaczne dysproporcje pomiędzy cenami piwa w Polsce i w krajach sąsiednich. Na przykład w Czechach w 2002 r. cena półlitrowej butelki piwa wynosiła 1 zł, na Słowacji 1,5 zł, w Niemczech 1,8 zł, natomiast w Polsce około 2,6 zł. Różnice w cenie piwa pomiędzy Polską a sąsiednimi krajami mogą w przyszłości zagrozić funkcjonowaniu blisko 20 browarów działających wzdłuż południowej i zachodniej granicy. Dlatego też duże znaczenie dla rozwoju branży browarniczej mają ewentualne zmiany wysokości akcyzy na ten napój, które w zależności od kierunku będą stymulować lub ograniczać popyt na piwo.

Rys. 2. Wysokość podatku VAT na piwo w wybranych krajach w 2004 roku

Źródło: opracowanie na podstawie danych Związku Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego „Browary Polskie”.

3. Cena piwa w Polsce

Według obliczeń Ministerstwa Finansów akcyza stanowi 18% ceny detalicznej 0,5 litra piwa o mocy 12,5 stopnia Plato (tab. 1). Głównymi czynnikami, które wpływają na konkurencyjność polskiego piwa, poza podatkiem akcyzowym, są koszty produkcji i dystrybucji. Zmniejszenie kosztów wytworzenia, które stanowią około 30% ceny piwa, doprowadziłoby do nieznacznej poprawy wyników ekonomicznych, większe efekty można byłoby uzyskać przez obniżenie akcyzy czy marż hurtu i detalu.

Tabela 1. Struktura ceny 0,5 l najtańszego sektora piwa w Polsce o mocy 12,5 stopnia Plato

Wyszczególnienie	Struktura ceny piwa	
	(%)	(zł)
VAT	18,00	0,40
Marża detalu	21,30	0,48
Marża hurtu	6,40	0,14
Akcyza	18,80	0,43
Koszty wytworzenia	29,10	0,65
Podatki lokalne	0,10	0,00
Podatek dochodowy	1,70	0,04
Zysk netto	4,60	0,10
Ogółem	100,0	2,24

Źródło: opracowanie na podstawie [Analiza sektora... 2004, s. 14].

Wyniki badań przeprowadzone przez firmę CASE-Doradcy wykazały, że piwo jest produktem o bardzo wysokim współczynniku elastyczności cenowej, co oznacza dużą wrażliwość popytu na cenę. W przybliżeniu 1-procentowa podwyżka ceny piwa powoduje niemal 1-procentowy spadek jego sprzedaży [Okrzesik 2003].

Według Związku Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego obniżenie cen alkoholi nie powinno mieć znaczącego wpływu na zmniejszenie spożycia piwa, gdyż w Polsce utrzymała się zmiana struktury spożycia alkoholi na korzyść alkoholi niskoprocentowych, w tym piwa. Browary i gorzelnie mają odpowiednio 50 i 42% udziałów w rynku alkoholi wartym rocznie prawie 16 mld zł. Na inne napoje alkoholowe przypada około 8% sprzedaży [Stasiak 2004].

4. Ekonomiczne skutki utrzymania wysokich obciążeń fiskalnych na piwo po wstąpieniu Polski do UE

Zakładając, że konsumpcja piwa będzie wynosić około 25 mln hl rocznie (w 2005 r. produkcja piwa osiągnęła poziom około 30 mln hl), to przy 25% imporcie prywatnym straty budżetu z tytułu VAT i akcyzy przekroczą 1 mld zł (tab. 2).

Tabela 2. Konsekwencje utrzymania wysokich obciążeń podatkowych na piwo po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej

Import indywidualny w rynku (%)	Spadek sprzedaży (mln hl)	Straty (mln zł)		
		VAT	na akcyzie	ogółem
10	2,50	221	214	435
15	3,75	331	322	653
20	5,00	422	429	871
25	6,25	552	537	1088

Źródło: www.browary-polskie.pl.

Wzrost konsumpcji tańszego piwa z importu oznacza nie tylko straty producentów, ale również bardzo radykalne zmniejszenie wpływów do budżetu państwa oraz jeszcze wyższą stopę bezrobocia. Związek Pracodawców Przemysłu Piwowarskiego „Browary Polskie” ocenia, że po wejściu Polski do Unii Europejskiej 20% piwa na naszym rynku będzie pochodzić z tzw. importu prywatnego. W Danii wskutek zbyt wysokiej akcyzy około 20% spożywanego piwa pochodzi z prywatnego importu z Niemiec.

Wydaje się, że piwa importowane oficjalnie, nawet bez nasilonych działań marketingowych i rozwiniętych sieci dystrybucji, nie będą w stanie zagrozić polskim browarom. Legalnie importowane piwo nie przekroczy 1,5-2% w spożyciu piwa ogółem. Prawdziwym problemem stanie się jednak napływ piwa przywożonego z zagranicy przez ludność. Zgodnie z unijnym prawem po 1 maja 2004 r.

każdy podróżny może legalnie przywieźć z zagranicy do 10 litrów mocnych alkoholi, 90 litrów wina i ponad 200 puszek piwa do własnego użytku [Stasiak 2004].

W Szwecji w latach 1994-2003 tzw. import prywatny wzrósł aż o 670%, podczas gdy rynek piwa zaledwie o 1%. W roku 2002 do Szwecji wwieziono w drodze importu prywatnego około 1 mln hl piwa. Negatywny był wpływ tego zjawiska na konkurencyjność lokalnego przemysłu piwowarskiego – kilka browarów zamknęło, kilka innych zagrożonych było bankructwem [Łakomy 2003].

Do najbardziej zagrożonych importem prywatnym browarów polskich po akcesji należą wszystkie browary przygraniczne, m. in. Bosman, Dojlidy, Okocim, Grybów, Żywiec, Tychy, Głubczyce, Witnica, Piast i Lwówek Śląski.

Finowie w marcu 2004 r. obniżyli podatek akcyzowy na wyroby alkoholowe. Akcyzę na spirytualia zmniejszono o 44%, wino – o 10%, piwo – o 32%, a na inne wyroby fermentowane – o 40%. Przeprowadzili oni obliczenia, opierając się na dyrektywie unijnej, mówiącej o możliwości wwozu wyrobów alkoholowych, oraz na różnicach w cenie między swoim krajem a Estonią. Wynika z nich, że każdorazowo obywatel Finlandii będzie mógł wwieźć do swego państwa z Estonii 110 litrów piwa, 10 litrów wódek, 90 litrów wina oraz 20 litrów innych napojów alkoholowych. W Estonii zapłaci za ten pakiet około 1000 euro, podczas gdy w kraju musiałby na te same towary przeznaczyć o 1000 euro więcej. Jedynym racjonalnym rozwiązaniem w takiej sytuacji było obniżenie akcyzy na alkohol na rynku krajowym, przez co import indywidualny ma występować w dużo mniejszej skali. To z kolei ma zapobiec gwałtownemu spadkowi wpływów do budżetu państwa, a także zamykaniu browarów, na których produkty byłoby coraz mniej chętnych [Łakomy 2003].

Przedstawiciele Stowarzyszenia Małych i Średnich Browarów są zainteresowani objęciem ulgami większej liczby małych firm i postulują wprowadzenie dodatkowych dwóch progów podatkowych dla polskich browarów wytwarzających od 40 do 70 tys. hl i od 100 do 150 tys. hl. Do końca 1999 r. obowiązywała ulga w podatku akcyzowym dla małych browarów, produkujących poniżej 200 tys. hl piwa rocznie. Podobne rozwiązania były stosowane w wielu krajach Unii Europejskiej w celu wyrównania szans browarów lokalnych. Ulgi te zostały zlikwidowane w 2000 roku. Według Stowarzyszenia Małych i Średnich Browarów Polskich ujednolicenie akcyzy dla browarów różnej wielkości jest sprzeczne z zasadami podatkowymi Unii Europejskiej. W roku 2001 były 4 progi podatku akcyzowego dla małych i średnich browarów, produkujących do 200 tys. hl: 16 zł od hl musiały płacić przedsiębiorstwa wytwarzające do 20 tys. hl/r. (stawki te były znacznie niższe np. w Czechach i Niemczech), 9 zł od hl – browary do 40 tys. hl/r., 7 zł od hl – przy produkcji 100 tys. hl/r. i 6 zł od hl – przy 200 tys. hl/r. [Oktaba 2002].

W planach było również utworzenie dodatkowego progu podatkowego dla browarów o rocznej produkcji do 5 tys. hl. Są to browary restauracyjne, jest ich w Polsce tylko kilka. Przykładem jest browar Spiż we Wrocławiu, gdzie można zobaczyć, w jaki sposób piwo jest warzone i następnie je spożyć. Stowarzyszenie Ma-

łych i Średnich Browarów postulowało, aby zmiany naliczania akcyzy dla tej grupy browarów (małych i średnich) były, podobnie jak np. w Niemczech i Czechach, zależne od wielkości produkcji, a progresja naliczana procentowo, a nie kwotowo [Bortkun 2002].

Akcesja Polski do struktur Unii Europejskiej ma również swoje pozytywne strony. Nastąpił wzrost zainteresowania konsumentów piwem i przejęcie przyzwyczajeń stanowiących trwały element „piwnej” kultury w Niemczech, Belgii czy Czechach. Wzrost sprzedaży piwa wiąże się również z przewidywaną poprawą sytuacji materialnej społeczeństwa.

Zmianie zaczęły ulegać również preferencje konsumentów, którzy coraz częściej sięgają po piwa lokalne, a także te, które są przeznaczone dla klientów o wysublimowanym smaku. Piwa z dodatkiem soków owocowych czy ziół mają zaledwie 0,2 % udziału w polskim rynku, natomiast w krajach UE osiągają blisko 3%. Tendencje te prawdopodobnie zostaną przeniesione do Polski.

5. Wnioski

1. Wysokie obciążenia fiskalne są czynnikiem znacznie ograniczającym konkurencyjność polskich browarów w warunkach otwarcia granic po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

2. Przykłady innych krajów europejskich wskazują na konieczność obniżenia akcyzy na piwo także w Polsce. Dalszy jej wzrost w najbliższych latach może doprowadzić do obniżenia rentowności czy nawet upadku wielu przedsiębiorstw przemysłu piwowarskiego.

Literatura

- Analiza sektora browarniczego i jego zaplecza surowcowego w przededniu akcesji do UE*, Zespół Sekcji Analiz Ekonomicznych Polityki Rolnej FAPA (dane Ministerstwa Finansów) 2004, s. 14.
- Bortkun J., *Postulowane zmiany przedstawimy w obywatelskim projekcie*, rozmowa z Andrzejem Olkowskim, prezesem Stowarzyszenia Małych i Średnich Browarów, „Przemysł Fermentacyjny i Owocowo-Warzywny” 2002 nr 4.
- Łakomy J., *Lekki wzrost w piwie*, „Rynki Alkoholowe” 2003 nr 11 (104).
- Okrzesik J., *Brewing Industry*, „Business News Poland” 2003 nr 7.
- Okrzesik J., *Przemysł browarniczy w Polsce. Branże, rynki, sektory polskiej gospodarki*, „Boss Rolnictwo” 2000 nr 22.
- Oktaba L., *Koniec załamania. Branża piwna: rynek nasycony, ale perspektywiczny*, „Rzeczpospolita”, 09.08.2002.
- Pękło 30 mln hektolitrow piwa*, „Gazeta Wyborcza”, 02.02.2006.
- Stasiak P., *Alkohole bez cła*, „Polityka” 2004 nr 6.
- www.browary-polskie.pl z dnia 01.02.2006.

FISCAL BURDEN AND AGRIBUSINESS ENTERPRISES COMPETITIVENESS AFTER POLISH EU INTEGRATION

Summary

The purpose of this paper is to compare excise taxes imposed on beer and the VAT rates in Poland and the other EU countries. The author states that too high fiscal burdens are a significant factor limiting Polish breweries competitiveness. EU citizens may bring in 110 liters of beer, which is more by one third than the annual consumption per capita in Poland. Considering that the excise tax in Germany and the Czech Republic is about 9.5 euro per 100 liters, in Poland this rate is more than double. Moreover, Polish citizens can buy cheap beer in Germany or in the Czech Republic and bring it duty free to Poland. This can be dangerous for Polish breweries that are located near the border. According to the Association of Polish Regional Breweries the tax excise system is their major obstacle.